

ERGASTAV E-MÄNG

Inimese väärtuslikemaks loomuomaduseks on mõtlemisvõime, mis aitab tal tegelikult aru saada, sellega kohaneda ning seda vajaduse korral ka muuta. Mõtlev inimene tunnetab sihipäraselt asjade ja nähtuste omadusi ning seoseid, loob uusi mõisteid ja arusaamu ning võib näha ette isegi sündmuste kulgu.

Koolis peaks iga õppeaine arendama õpilaste mõtlemisvõimet. Tehakse seda aga üsna juhuslikult ja erineva eduga.

Elu jooksul tuleb igal inimesel loendamatu kordi midagi põhjendada ehk vastata miks-küsimustele. Kes seda suudab, on ilmselt edukas. Tal on eeldusi teha karjääri ja juhtida teisi inimesi.

Kui palju me aga tegelikult mõtleme, seda tahaks vist igaküsimusel teada.

Mõtlemisel on tihes seos keelega ehk teisiti öeldes on vigane keel vigase mõtlemise produkt. Seepärast polegi mõtlemise- ega keeleülesanded teineteisest reljeefselt lahutatavad.

Käesolev küsimustik on omalaadne intelligentsustest (IQ-test), milles nõutakse vastust sadakonnale miks-küsimusele. Enesekontrolliks on lisatud ka põhjenduste osa.

Mikserile viitab aga asjaolu, et küsimused on antud meelega läbiseigi, süsteemilt. Üsna tõsimeelsete mõtlemis/keeleküsimuste sekka on pikitud üksikuid naljaküsimusi, mis oma argises primitiivsuses kontrollivad nuputaja leidlikkust ka enesemõistetavate põhjenduste tabamises. Vahel on küsimuses taotluslikult mõni ülearune sõna, et juhtida nuputaja tähelepanu kõrvale probleemi tegelikust tuumast.

Üldhinnangu oma mõtlemisvõimele võib saada mängu lõpus.

Edukat nuputamist!

TOIM ÖUNAPUU

Vaata www.koolibri.ee esilehte!

TALULAPSE TARKUS

Lapsepõlveaegsed lugemiselamused kipuvad olema kõige eredamad ja mõjusamad. Need, kelle lapseiga möödus „Sada saarelehte, tuhat toomelehte“ esmatrüki seltsis, on nüüdseks juba küpses eas täiskasvanud. Seetõttu on nüüd igati paslik aeg avaldada raamatu kordustrukki lugemiseks nii lastele kui täiskasvanule. Viimastele võib raamat olla lapsepõlve-meenuvus või uus avastus vaarisade-emade aegsest elukorraldusest.

Raamatulehtedelt avaneb meile ühtaegu võõras ja tuttav maailm. Seal on ammu kuulnud mõistatused („Õues mäena, toas veena?“), vanasõnad („Valel on lühikesed jalad?“) ning praeguseks ununema kipuvatest talutöödest täidetud lood: juttude tegelased on ametis rehepekuga, jahvatavad käskiviga, ketavad ja kraasivad. Kui need sõnad on lugejatele veel üsna tuttavad, siis turutamist ja põhemoldi kasutamist ei oskaks tänapäeval kuigi paljud ette kujutada. Aga kõik need talitused on nii mõistatustes, vanasõnades kui rahvajuttudes esiplaanil, raske töö on olnud meie esivanemate igapäevane kaaslane. Töötamine ei ole aga ainult

tüütu kohustus, jutud kõnelevad veel paljutki muud.

Endiste aegade lood kannavad endas eelkõige õpetuslikku iva. Nii on kõnelema pandud leivapätsid, veetoobrid, pesu ja isegi tuli. Ükski neist ei lobise niisama suusoojaks, vaid õpetab, kuidas paremini elus hakkama saada. Kui leib kõneleb sellest, kuidas tuleb sööki valmistada, siis tuli seletab, kuidas ohtudest hoiduda. Kuid enam ei ole vaja teada, kuidas puunõu eest hoolt kanda, ega seda, kuidas villa kraasida. Mida oleks siis lastel võimalik meie vanasõnadest ja rahvajuttudest õppida? Kas on neis ka midagi sellist, mis praegu õpilasi võiks kõnetada?

Muistsed lood võivad olla nii naljakad kui kurvad, moraliseerivad või lihtsalt lõbustavad, kuid peamise mõttena jääb kõlama, et heal ja kurjal teol on alati tagajärg: heategu toob õnne, ülekohtus ei seisa kotis, töö kiidab tegijat. Muinasjuttudes võib ka pettusega muredest üle saada, kuid kavalust tohib kasutada ainult ülekohtu vastu. Need, kes näitavad teiste vastu kõrkust, halvustamist ja tigidust üles, saavad alati karistada. Seevastu nõrge-

mate märkamine ja aitamine toob kaasa suure õnne. Külalislahke peremees ning vaest teekäijat aidanud vaenelaps saavad väärilise tasu. Nii-sugust seost tegude ja tagajärje vahel peaks märkama ka noor lugeja, esivanematelt saadud tarkus peaks olema ka 21. sajandi õpilasele niisama vajalik kui 19. sajandi talulapsele.

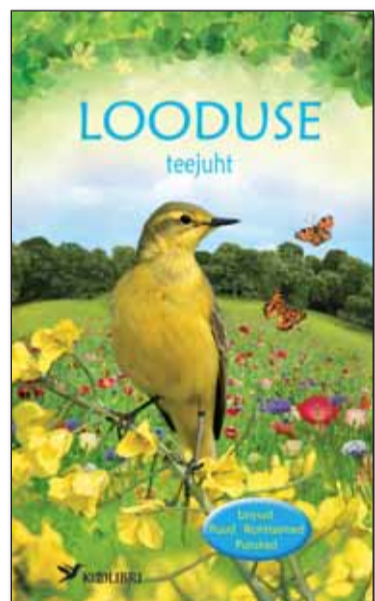
Meid ümbritseva maailma ja selles sisalduva märkamine on miski, mis iseloomustab rahvajuttude loojaid. Ehkki „Kus laulud õpitud“ laulja peab ennast kaitsma süüdistuse vastu, nagu oleks ta oma lood laisklemise ajal teinud, oli meie esivanematel aega jälgida nii inimesi, loomi kui ka väikseid igapäevaelu detaile. Tähelepanuta ei jäänud rasket tööd rügavad koduloomad ega looduse ilu. Oskus näha olulist, tajuda elu selle üheaegses suurus ja väiksuses, on võib-olla see miski, mis meie tänapäeva kiires elus kipub vajaka jääma ka täiskasvanuil.

„Sada saarelehte, tuhat toomelehte“ annab vanematele-õpetajatele võimaluse lastega koos lugeda ja uuesti tundma õppida vanu tarkusi. Täiskasvanutelt saadud kommentaareid ja selgitused juttude juurde aitavad rahvajutte paremini mõista ning vanematelegi kulub ära taas piiluda omaenese lapsepõlve.

Mõista-mõista, mis see on – sada saarelehte, tuhat toomelehte?

Vastuse saab lugedes!

MARET VAHER,
TÜ doktorant

LOODUSE TEEJUHT
256 lk; värviline; kõva kaas

Spetsialistide koostatud, rikkalikult illustreeritud ja lihtsalt kasutatav raamat on kasulik kaaslane igapäevale, kes tunneb loodusest rõõmu ja esitab endale alati küsimuse „Mis see on?“. Üksikasjalikud kirjeldused on abiks rohkem kui 500 lille-, puu-, linnu- ja putukaliigi määramisel. Kõitvate looduslaste internetilehekülgede lingid aitavad leida lisainspiratsiooni.

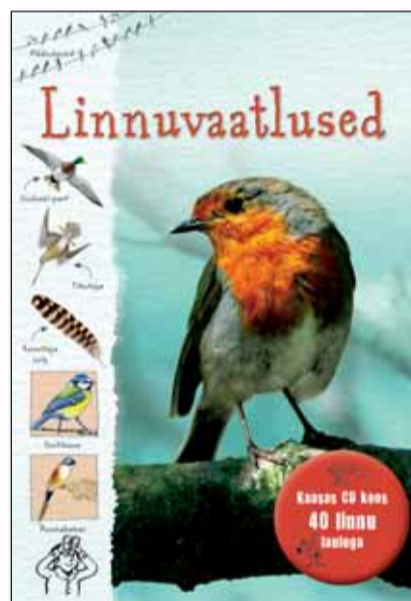
Nende saitide külastamiseks mine veebile www.usborne-quicklinks.com ja sisesta otsisõna „spotters nature“. Interneti vahendusel saab pidada veebipõhist looduspäevikut, vaadata mesilaste tantsu videoklippe jne.

MAHUKAS MUINASJUTUVALIK

Liidetest aegadest alates on kõigis maailma paikades jutustatud ja põlvest põlve edasi antud muinasjutte, mis on täis uskumatu seiklusi ning kummalisi ja salapäraseid tegelasi. Võlukumsti abiga võib hobune lendu tõusta, oatera taevani kasvada või mõni igapäevane tarbeese omandada imevõimed, mis muudavad selle valdaja jõukaks ja õnnelikuks.

„Seitsme maa ja mere taga“ pakub valimiku klassikalisi muinasjutte ning erinevate maade folkloorist pärit lugusid. Jutukogumik annab lisaks ka näpunäiteid, kuidas valida lugu vastavalt kuulaja eale, käepärast oleval ajale või huvipakkuvatele tegelastele. See on suurepärane ja arendav raamat, et koos lapsega lugedes ja jutustades meeldivalt aega veeta. Siit leiab ka sobivaid unejutte igas vanuses lastele.

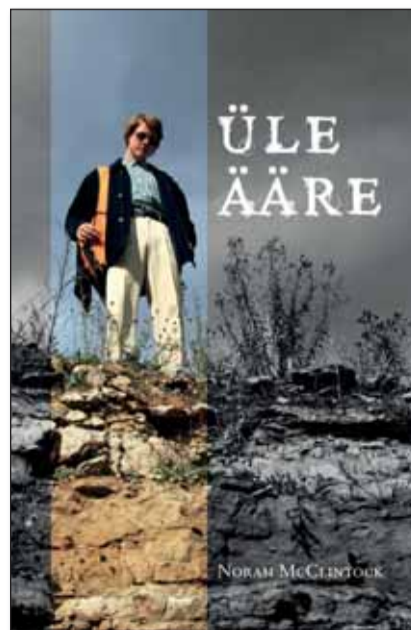
LINNUVAATLUSED
80 lk; värviline; pehme kaas

Retkel imelisse linnumaailma on see raamat heaks abilisiks. Siit leiata huvitavaid andmeid lindude kohta ning soovitusi linnuvaatluste alustamiseks.

Esimesed vaatlused võid teha kodust lahkumata: jälgi linde kas või oma aknast. Tiiuvliste tundmaõppimist alustagi koduümbruse lindudest. Raamatus tutvustatakse linde elupaiga järgi, antakse ka lihtsaid juhiseid suleliste ülesjoonistamiseks ning toidumajade valmistamiseks.

Raamatuga on kaasas CD
40 linnu lauluga.

EI KOOLIVÄGIVALLALE!

Kui MacAdami vaateplatvormi juurest avastatakse Peter Flosnicki surinukeha, arvatakse, et poiss tegi enesetapu. Ometi usub poisi ema, et tegu polnud enesetapuga ja suudab selles kahtlema panna nii Peteri klassiõe Chloe, keda ta millegi pärast oma poja sõbraks peab, kui ka kohaliku politsei. Peter oli küll tüüpiline nohik, keda huvitasid hoopis rohkem taevatahed kui inimesed, kuid keegi – või miski – tõukas ta sellegi poolest üle ääre...

Kanada kirjanik **Norah McClintock** on saanud viis korda Arthur Ellise auhinna parima noortekriminulli eest. „Üle ääre“ (*Over the Edge*) on kirjaniku esimene eesti keeles ilmunud teos.

Soovituslik raamat igasse
kooliraamatukokku!